

Nr 182.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående översyn av sexualundervisningen.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren av fru *Eriksson* i Stockholm väckt motion (II: 259) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en översyn av sexualundervisningen vid lärarutbildningsanstalterna och inom hela vårt skolväsende i syfte att ge ämnet en bättre ställning vid lärarutbildningen och göra en verklighet av beslutet om sexualundervisning i skolorna.

Till stöd för detta yrkande har i motionen anförts följande.

Skolöverstyrelsen utfärdade 1942 och 1944 förordningar om sexualundervisning i folkskolor och läroverk, och handledningar för undervisningen utarbetades. Då man ville gå varsamt fram på ett område, där fördomarna sitter djupt, gjordes inte undervisningen obligatorisk överallt.

Under de tio år, som förflutit sen dess, har det emellertid inträtt en oförskräckthet i uppfattningen och en öppenhet inför de mest ömtåliga sexuella problem, som aldrig kunnat förutses. Sexualupplysningen har hämningsfritt skötts av pressen inte minst i samband med s. k. sexualskandalerna. På skolans område förefaller det däremot som om intresset för sexualupplysning slappnat. Vid en rundfråga, som på förekommen anledning gjordes av skolöverstyrelsen via folkskoleinspektörerna hos folkskolorna, redovisas en synnerligen slumpartad och ytlig undervisning på många håll och på andra ingen undervisning alls, och som regel glider man förbi de mera svårartade problemen, där just upplysning bäst skulle behövas. Fortfarande kan man enligt erfarenheterna gå igenom folkskola, realskola, gymnasium och sedan fortsätta sin utbildning till lärare vid seminarium eller högskola utan att få en enda lektion om vare sig sexuallivets fysiologi eller etik. Sexualundervisningen i våra skolor är alltså en chimär, vilket bland annat också påpekades i ungdomsvårdskommitténs slutbetänkande.

Tveksamheten att från början göra sexualundervisningen obligatorisk sammanhänge mycket med att lärarna i så många fall själva kände sig oförmögna att lämna undervisning. Under de gångna åren har några längre och mest kortare fortbildningskurser för lärare anordnats, vissa år har inga kurser alls hållits i ämnet. Än mer beklagligt är det, att man inte vid seminarierna drivit sexualundervisningen, som där är obligatorisk, så, att lärarna när de kommer ut självklart kan ta hand om undervisningen bland barnen. Seminarieeleverna har ibland av eget intresse utan lärarhjälp fått skaffa sig nödiga kunskaper i ämnet.

Av det anförda framgår, att sexualkunskap icke har trängt igenom på schemat vare sig i seminarier eller läroverk, där undervisningen är obligatorisk, eller i folkskolorna, där man efter skolstyrelsebeslut kan gå förbi

ämnet. Årets statsverksproposition innehåller förslag om 5 000 kronor till korta utbildningskurser för folk- och småskolelärare och 15 000 kronor till en längre lärarkurs. Vidare anföres att en kurs planerats för seminarielärare. Skolan bör emellertid säkras ytterligare möjligheter att ta hand om sexualfostran av barn och ungdom, främst genom en bättre undervisning vid seminarierna. Insikten om sexualproblemens allvar torde ha blivit så allmän, att det nu finns en opinion beredd för obligatorisk och kontrollerbar undervisning i sexualkunskap på alla skolstadier.

För folkskolans del finnas bestämmelser om sexualundervisningen meddelade i kungörelserna den 10 april 1942 (nr 169 och 170). Enligt kungörelsen 1942: 170 ankommer det på skolstyrelse att, om lämplig handledare icke finnes att tillgå eller ifrågavarande undervisning av andra skäl icke finnes lämpligen böra anordnas, besluta, att sådan undervisning tills vidare icke skall meddelas.

Vidkommande läroverken, där sexualundervisningen är obligatorisk, äro nu gällande bestämmelser rörande nämnda undervisning meddelade i nådigt brev den 3 februari 1950 angående vissa ändringar i undervisningsplanen för rikets allmänna läroverk m. m.

För folk- och småskoleseminariernas del, där sexualundervisningen likaledes är obligatorisk, återfinnas motsvarande föreskrifter i kungörelserna den 18 juni 1937 och den 21 januari 1938 angående undervisningsplaner för folk- och småskoleseminarierna (nr 659 och 43).

Genom beslut den 2 november 1944 och den 28 januari 1949 anbefalldes Kungl. Maj:t skolöverstyrelsen att ombesörja utgivandet av handledning i sexualundervisning för lärare i folkskolan, respektive lärare i högre skolor. Dessa handledningar äro utgivna av överstyrelsen i december 1944 och i februari 1949.

I november 1950 utsände skolöverstyrelsen ett formulär till samtliga statens folkskoleinspektörer samt till de kommunala inspektörerna i Stockholm, Norrköping, Göteborg, Malmö, Gävle och Hälsingborg för att erhålla en uppfattning om sexualundervisningen. Av enquêtesvaren inhämtades, att sexualundervisningen bedrevs inom respektive inspektionsområden i stor omfattning, ehuru av varierande art, samt att målsmännen i allmänhet vore välvilligt inställda till undervisningen; från tretton inspektionsområden hade dock uppgivits, att det inom desamma funnes relativt många skoldistrikt, där målsmännen intagit en negativ hållning till sexualundervisningen. Den av skolöverstyrelsen utgivna handledningen hade i de flesta fall lämnat tillfredsställande ledning för undervisningen, men i vad mån den följdes kunde icke med stöd av enquêtesvaren bedömas.

En liknande rundfråga riktades år 1952 av skolöverstyrelsen till de högre skolorna. Av svaren inhämtades, att sexualundervisning i allmänhet här ägt rum i tillfredsställande omfattning; vid ett mindre antal läroanstalter uppgavs svårigheter ha förekommit beträffande vissa delar av lärostoffet.

Jämväl folk- och småskoleseminarierna ha på liknande sätt tillfrågats (juni 1950). Efter att ha tagit del av svaren från dessa läroanstalter anmodade skolöverstyrelsen i cirkulärskrivelse den 20 september 1951 rektorsämbetena vid seminarierna att för vederbörande lärare framhålla vikten av att gällande bestämmelser rörande sexualundervisningen iakttoges. Vidare anförde överstyrelsen i nämnda skrivelse följande.

Enligt undervisningsplanerna för folk- och småskoleseminarierna ingår sexualhygien i kursplanen för ämnet biologi med hälsolära. Men även vid undervisningen i ämnena kristendomskunskap, samhällslära och psykologi torde spörsmål, som sammanhånga med sexualundervisningen, lämpligen kunna beröras. Uppläggningsen av sexualundervisningen för seminarieeleverna torde böra diskuteras vid gemensamma ämneskonferenser för lärarna i nämnda ämnen. Överstyrelsen erinrar om att överstyrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag utgivit en handledning i sexualundervisning för lärare i högre skolor. I mån av tillgång på medel kunna, om så befinnes önskvärt, sakkunniga utanför seminariets lärarkår anlitas för föreläsningar och instruktioner rörande sexualundervisningen.

Beträffande sexualundervisningen i övningsskolan gälla givetvis de bestämmelser, som utfärdats genom kungörelserna den 10 april 1942 (nr 169 och 170). Överstyrelsen vill i detta sammanhang erinra om den av överstyrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag utgivna handledningen i sexualundervisning för lärare i folkskolor. Viktigt är, att seminarieeleverna erhålla metodisk handledning i fråga om sexualundervisningen i folkskolan. I den utsträckning detta är möjligt, böra eleverna få åhöra lektioner i ämnet i övningsskolan. Överstyrelsen förutsätter, att samtliga seminarieelever under seminarietiden åläggas anskaffa nyssnämnda handledning i sexualundervisning för lärare i folkskolor. Sexualundervisningen i övningsskolan och den metodiska handledningen för seminarieeleverna böra diskuteras och planläggas vid konferenser för de lärare, som undervisa i övningsskolan.

Fortbildningskurser i sexualundervisning ha ägt rum i följande omfattning:

1) fjorton större kurser för lärare vid allmänna läroverk och därmed jämförliga läroanstalter ävensom för lärare inom folkundervisningen under läsåren 1936/40 och 1942/47,

2) en större kurs för seminarielärare i januari 1953, samt

3) nittio kortare kurser för folkskollärare (med ett deltagarantal i varje kurs av 150 till 200) under läsåren 1945/46—1949/50 och 1952/53.

Utom vid ifrågavarande kurser har vid de årliga kurserna i skolhygien för såväl lärare som skolläkare och skolsköterskor sexualundervisningen ofta berörts i särskilda föreläsningar eller på annat sätt.

För innevarande budgetår ha sammanlagt 20 000 kronor anvisats för kursundervisning av ovan omförmålt slag, därav 15 000 kronor avsetts för en större kurs i sexualundervisning och sexualhygien för folk- och småskollärare och 5 000 kronor för kortare fortbildningskurser i sexualundervisning för samma lärarkategorier.

Utskottet. Av den ovan lämnade redogörelsen synes framgå, att sexualundervisningen i stort sett bedrivs på ett tillfredsställande sätt vid de allmänna läroverken och de med dem jämförliga läroanstalterna, att denna undervisning av naturliga skäl är av varierande art vid folkskolorna samt att densamma för seminariernas vidkommande föranlett skolöverstyrelsen att inskräpa önskvärdheten av ifrågavarande undervisnings effektivisering. De under de senare åren vidtagna olika åtgärderna till förbättrande av sexualundervisningen torde — såvitt utskottet kunnat bedöma — i stort sett ha givit ett tillfredsställande resultat, särskilt i betraktande av att de av skolöverstyrelsen utgivna handledningarna varit tillgängliga för undervisningen under relativt kort tid. Enligt vad utskottet inhämtat från skolöverläkaren övervägas inom överstyrelsen ytterligare åtgärder för sexualundervisningens förbättrande och effektivisering. Utskottet utgår från att skolöverstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad på ifrågavarande problem och håller sig fortlöpande underrättad om förenämnda undervisnings bedrivande inom olika skolformer ävensom vidtager de åtgärder till avhjälpan- de av alltjämt föreliggande brister på området, som kunna befinnas erforderliga. Utskottet förutsätter härjämte att överstyrelsens ovan omför- mällda anmaning till seminarierna leder till åsyftat resultat.

På grund av den utveckling i riktning mot alltjämt fortskridande fram- steg på sexualundervisningens område, som hittills ägt rum, är utskottet icke berett att i nuvarande läge biträda det i motionen II: 259 framställda yrkandet om att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allmän översyn av denna undervisning inom hela vårt skolväsende. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen och hemställer,

att motionen II: 259 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 november 1953.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från f ö r s t a kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Näsgård, fröken Andersson, herrar Leander, Gillström, Näs- ström, Sundelin, Bergh, Hesselbom, Einar Persson, Edvin Thun, Axel Andersson och Nils Theodor Larsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Ward, Bergström, Andersson i Malmö, Mårtensson i Uddevalla, Svensson i Ljungskile, Johansson i Mysinge, Åkerström, Hoppe, Kyling, Onsjö, Nihlfors, Birke, fröken Vinge, herr Blid- fors och fröken Ager.
